

ПОЛІТИКА БОЛЕСЛАВА І ЩОДО СТРАТЕГІЇ БУДІВНИЦТВА ВІДНОСИН З РОДОМ РҮРИКІВ

BOLESŁAW I'S POLICY ON THE STRATEGY OF BUILDING RELATIONS WITH THE RURIK FAMILY

Настюк А.А., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Академія праці, соціальних відносин і туризму

У межах статті досліджено взаємовідносини між Польщею та Київською Руссю в період правління Болеслава I Хороброго та які чинили сприяли, а які шкодили у проведенні політики добросусідського співіснування.

У роботі для розкриття поставлених завдань використовуються літописні джерела. За їх допомогою ми розкриваємо аспекти політичної стратегії щодо Київської Русі Болеслава I. У дослідженні ми здійснили аналіз Польсько-Руських відносин після прийняття християнства у Київській Русі та які стратегічні цілі ставив перед собою Болеслав I і якими факторами вони були обумовлені. В роботі ми поставили завдання виявити яку роль мав відіграти династичний союз між П'ястами та Рюриковичами.

У результаті нашого дослідження ми прийшли до висновку, що суттєві протиріччя в налагодженню добросусідських відносин між Польщею та Руссю послужили конфлікт 982 року, наслідком якого було взяття Руссю під свій контроль червенських міст. Після прийняття християнства у 988 році Русю, польський правитель Болеслав I офіційно ініціював процес династичного союзу між своєю донькою та сином Володимира Святославовича, Святополком.

Ми прийшли до думки що завдяки даного шлюбу поляки розпочали процес відсторонення від влади в Києві Володимира та заміну його на Святополка. Аналіз подальших подій показує, що кінцевою метою Болеслава було створення сприятливих умов для внутрішнього конфлікту між дітьми Володимира та подальшим розвалом Русі на декілька незалежних ворогуючих князівств. Дана стратегія, у свою чергу, призвела до відмови Русі від експансії на захід та поверненні Польщі червенських міст.

Ми припускаємо, що додатковим фактором, майбутньої конфронтації виступало покращення відносини між Німеччиною та Руссю, що, загрожувало інтересам Польщі.

Перша спроба усунення від влади Володимира провалилась через вчасне викриття ним змови та проведення вчасних контрмір. Тільки подальша смерть Володимира дала можливість зірвати його похід на Новгород та привести до влади в Києві Святополка.

Ми вважаємо що саме смерть Володимира послужила початком конфлікту між його синами. Святополк втратив Київ, але при підтримці Болеслава зміг повернути його назад і вигнати Ярослава у Новгород.

Наше дослідження показало, що на даному етапі між Святополком та Болеславом виникли розбіжності. Причиною, ймовірно, слугувала відмова Болеслава іти походом на Ярослава в Новгород, так як це не відповідало інтересам Польщі.

Ми вважаємо, що Болеслав залишив Святополка сам на сам із Ярославом, так як подальший союз не відповідав інтересам Польщі. Сам Болеслав забрав назад собі червінські міста, розуміючи, що Київському князю не до них. Не дивлячись на те, що Ярослав переміг Святослава, він був змушений вступити в боротьбу із своїм наступним братом конкурентом Мстиславом. Результатом боротьби став розпад Русі на дві частини з центром у Києві та Чернігові.

Аналіз подальших подій вказує на те що головною помилкою Болеслава I було недооцінка Ярослава. Останній зміг домовитись із Мстиславом про союз проти Польщі. Цей крок дав можливість повернути назад червінські міста, а подальша смерть Мстислава та ув'язнення Судислава максимально укріпили правові спадкові позиції Ярослава на верховенство влади в Київській Русі. В результаті цих подій ми можемо прийти до висновку, що зовнішня політика Болеслава щодо Русі зазнала поразки на даному етапі Русько-Польських відносин.

Ключові слова: Київська Русь, зовнішня політика, Болеслав I, Святополк Володимирович, княжа влада.

The article analyzes the relationship between Poland and Kyivan Rus' during Bolesław I the Brave's reign and the factors that both encouraged and hindered the policy of peaceful coexistence.

The paper employs chronicle sources to accomplish its objectives. Using these sources, we explore Bolesław I's political approach towards Kyivan Rus'. Our study analyzes Polish-Rus' relations post introduction of Christianity in Kyivan Rus', what strategic goals Bolesław I set for himself and what factors determined them. We aimed to identify the significance of the dynastic alliance between Piasts and Ruriks.

As a result of our research, we conclude that the conflict of 982, leading to Rus' conquering the Cherven Cities, created substantive impediments to the establishment of amicable relations between Poland and Rus'. Following Rus' conversion to Christianity in 988, Polish ruler Bolesław I formally began the process of implementing a dynastic alliance between his daughter and the son of Volodymyr Sviatoslavich, Sviatopolk.

We have concluded that as a result of this marriage, the Poles initiated the process of removing Volodymyr from power in Kyiv and replacing him with Sviatopolk. Further analysis of events shows that Bolesław's primary aim was to create favorable conditions for an internal conflict between Volodymyr's children and subsequently break up Rus' into several independent warring kingdoms. This approach, consequently, resulted in Rus' rejection of westward expansion and the restoration of the Cherven Cities to Poland.

We assume that a contributing factor to the potential future conflict was the improved relations between Germany and Rus', which threatened Poland's interests.

The initial effort to depose Volodymyr was unsuccessful due to his timely discovery of the plot and implementation of appropriate measures. It was only after Volodymyr's subsequent demise that his campaign against Novgorod was halted and Sviatopolk assumed control in Kyiv.

We believe that it was Volodymyr's death that triggered the conflict between his sons. While Sviatopolk lost Kyiv, with the support of Bolesław he was able to take it back and expel Yaroslav to Novgorod.

Our research demonstrates that Sviatopolk and Bolesław had disagreements at this point. It is likely that Bolesław's refusal to march on Yaroslav in Novgorod, as it was not in Poland's interests was the cause.

We infer that Bolesław left Sviatopolk alone with Yaroslav, since further alliance was not in Poland's interest. Bolesław himself took back the Cherven Cities, realizing that the Kyiv ruler had no time for them. Although Yaroslav subdued Sviatoslav, he was compelled to battle his brother Mstyslav, his adversary. The upshot of this conflict divided the Rus' into two parts, which were centered in Kyiv and Chernihiv.

An analysis of subsequent events reveals that Bolesław I's main mistake was to underestimate Yaroslav. The latter was able to form an alliance against Poland with Mstyslav. This move enabled the regaining of the Cherven Cities, and the resulting death of Mstyslav and the imprisonment of Sudyslav consolidated Yaroslav's legal hereditary position of supremacy in Kyivan Rus. As a result of these events, it can be concluded that Bolesław's foreign policy towards Rus' was unsuccessful at this stage of Rus'-Polish relations.

Key words: Kyivan Rus', foreign policy, Bolesław I, Sviatopolk Volodymyrovych, knyaz power.

Актуальність нашого дослідження полягає в більш глибокому вивченні взаємозв'язку між польським та українським народом. Ми у своїй роботі дослідимо ранній етап встановлення міждержавних відносин після прийняття християнства Польщею та Руссю. Спробуємо з'ясувати взаємовідносини правлячого дому П'ястів та Рюриків. Ми розкриємо наскільки правлячий дім П'ястів впливав на процес державотворення в Київській Русі та наскільки дім П'ястів був родинно пов'язаний з Рюриками і як ці зв'язки впливали на державну політику Польщі щодо Київської Русі. Які чинники не сприяли в налагодженні добросусідських відносин. Дані дослідження дадуть нам можливість розкрити процес становлення та розвитку дипломатичних відносин між країнами.

Питанням державних взаємовідносин між Руссю та Польщею займалися цілий ряд вчених: це Татишев В. М., Грушевський М. С., Брайчевський М. Ю., Греков Б. Д., Рибаків Б. О., Заруба В. М., Толочко П. П., Захарченко П. П., Бандурко О. М., Шевченко О. О., Шевченко А. Є., Гончаренко В. Д., Войтович Л. В., Кудін С. М., Тищик Б. Й. та інші.

Проблемою дослідження даного періоду з нашого питання є намагання кожної із сторін подати інформацію в контексті своєї державної та релігійної ідеології. Сторони намагались позитивно охарактеризувати діяльність своїх правителів та церкви. Це, у свою чергу, призвело до подання одних і тих самих подій під різними кутами їх інтерпретації. Деякі події перебільшуються, а деякі мало або взагалі не висвітлюються. Слід зазначити, що написанням літописів займалися священники, які з позиції церкви теж надавали характеристику тим чи іншим подіям.

Метою нашого дослідження є з'ясувати роль та вплив правлячого дому П'ястів на процеси становлення і розвитку княжої влади у Київській Русі та в налагодженні добросусідських відносин. Виявити, які цілі ставив перед собою Болеслав I і як намагався їх досягнути. Оцінити ефективність реалізації зовнішньої стратегії відносно Русі Болеслава I.

Київська Русь – це держава, яка об'єднала цілий ряд слов'янських та не слов'янських племен в рамках одного державного об'єднання. Інтеграція відбулась із деякими польськими племенами в рамках Київської Русі.

Літописець Нестор пов'язував походження в'ятичів та радимичів від Радима та Вятка, які прийшли з польських земель [1, с. 131]. Зазначені племена стали частиною Київської Русі. У 981 році Великий князь Володимир Святославович здійснив похід у Польщу та відібрав Червенські міста [2, с. 62]. Політика налагодження мирних добросусідських відносин між Польщею та Руссю розпочалася після прийняття Руссю християнства. У 992 році Володимир прийняв послів від Болеслава – правителя Польщі [3, с. 64]. За словами літописців, посол прибув з миром та любов'ю до Володимира і привітав його з прийняттям християнства і подарував багато дарів. Саме прийняття християнства Руссю стало позитивним чинником, який сприяв налагодженню дипломатичних відносин між державами.

Для покращення відносин між державами Володимир оженив свого сина Святополка на польській княжні [4, с. 95]. Цей шлюб мав сприяти встановленню родинних зв'язків між П'ястами та Рюриками. Ми можемо припустити, що даний шлюб був здійснений і для покращення відносин між Римом та Київським Великим Князем. Польська принцеса, що стала дружиною руського князя Святополка прибула із єпископом, який був підпорядкований не Константинопольському патріарху, а Папі Римському. Слід зазначити, що руси при прийнятті релігії вибирали декілька варіантів. Одним із них – було хреститись за підтримки Рима. До німців була відправлена делегація, щоб вивчити канони та умови прийняття релігії від Папи Римського. Але пізніше вибір був здійснений на користь Візантії [5, с. 28–29]. Але навіть після прийняття християнства з рук Візантії Володимир не спішив

розривати зв'язки з Римом та приймав посольства від Папи Римського і у відповідь надсилав своїх послів. Пізніше дане посольство повернулось на Русь, так нічого не заключивши з Римом [2, с. 78, 81]. Причину провалу дипломатичної місії ми бачимо в тиску Візантії. Дипломатичні відносини між Києвом та Римом викликали незадоволення Візантійської церкви, яка намагалася розірвати цей зв'язок. Патріарх Константинопольський Михайло писав до Володимира і наголошував на невірність християнським догматам Римської церкви та рекомендував не мати з ними справ із-за їх гріховності. Патріарх Константинопольський констатував, що багато пап сповідували арианські і несторіанські та інші ересі, а одним із пап взагалі була жінка. Тому патріарх рекомендував Володимирові не вести ніяких справ з Римським Папою. Слід зазначити, що не дивлячись на тиск з боку Патріарха, Володимир у 1001 році знову направив послів до Риму [2, с. 78, 88].

Між Римом та Константинополем велася боротьба за сфери впливу у Київській Русі. Візантії посилювали свої позиції тим, що Володимир Святославович одружився на візантійській принцесі і молода християнська руська церква була підпорядкована саме Константинопольському Патріарху. Одруження сина Володимира Святополка на польській принцесі давало шанс у майбутній перспективі посилити свій вплив на рід Рюриків саме Риму і перехопити ініціативу у Константинополі. Можливо саме Рим сприяв в організації шлюбу між правлячими династіями П'ястами та Рюриками. Слід зазначити, що польська принцеса прибула із своїм священником, який був єпископом за рангом і, ймовірно, представляв інтереси Риму та просував його інтереси в Київській Русі, прикриваючи свою основну діяльність релігійним доглядом за принцесою [6, с. 248–249]. Сам факт, що священник знаходився біля принцеси вказує на те, що її не заставляли підпорядковуватись константинопольському патріарху і останній не надіслав її нового духівника, який відстоював інтереси саме Візантії.

На те, що духівник принцеси Рейнберг брав участь у політичному житті вказує змова проти Володимира в якій взяв участь Святополк і, що цікаво, духівник дружини князя [4, с. 95]. Причиною участі духівника в змові проти Володимира виступала спроба приведення до влади Святополка. Так як через його дружину можна було здійснювати вплив на Святополка, то представлення його до влади було вигідним для Риму. Поляки теж були зацікавлені в приході до влади саме Святополка, оскільки він був одружений на представниці їхнього правлячого роду П'ястів. Діти Святополка в майбутньому мали б успадкувати владу в Київській Русі, а це означало, що кров П'ястів текла б у правителях Русі, що покращило б їх співпрацю.

Рим міг підтримати Святополка проти батька, так як Володимир відав перевагу Візантії. Відбувся консенсус між Римом та П'ястами і, ймовірно, було прийнято рішення усунення Володимира від влади та заміна його на Святополка Володимировича. Дана змова була викрита Володимировим. Саме духівника польської принцеси піддали катуванням, заплідозривши в змові, а Святополка ізолювали. Навряд чи духівник принцеси без дозволу церкви міг взяти участь в політичній боротьбі у Київській Русі. Важливим елементом цих подій була боротьба між Римською та Константинопольською церквами за сфери впливу у Київській Русі. Польща, в свою чергу, прагнула посилити свій вплив у Київській Русі шляхом усунення від влади Володимира та сприяла приходу до влади Святополка, який мав бути владним та контрольованим. За іншою інформацією вказується, що Володимир Святославович після смерті своєї дружини одружився у 1012 році з дочкою графа Куно фон Енінген. Маги нової дружини була дочкою Оттона I. Леонтій Войтович та інші вчені вважають, що саме ці події сприяли Болеславом I як небезпечними для його країни і спровокували на агресивні дії [6, с. 242]. Слід зазначити, що

інформація про зазначений вище шлюб згадується тільки в закордонних джерелах, а в руських літописах про цей шлюб нічого не відомо. Якщо взяти до уваги дані події, то зрозуміло чому Болеслав I хотів усунути від влади Володимиром, оскільки у польського правителя були напружені відносини із Германією. Можливо, Рим теж був не зацікавлений у посиленні впливу німецького імператора і йому було вигідніше посилення саме Болеслава I, як противага кайзеру. Хоча не слід виключати, що участь в змові єпископа Рейнберна була його власна ініціатива і дії священника не були узгодженні з Римом.

У 1013 році відносини Русі і Польщі погіршилися. Ми гадаємо, що Болеслав I підтримував спробу Святополка змістити свого батька. Результатом став похід Болеслава Хороброго на Русь [6, с. 242]. Але конфлікт не мав відкритого довготривалого характеру.

У 1014 році від Болеслава прибуло посольство. З послами Болеслава прибули послы венгерські та чеські. Вони просили про мир і було вирішено заключити династичні союзи через доньок Володимира [2, с. 90]. Пізніше у Болеслава Хороброго у 1017 році померла дружина і, той хотів одружитись на Предиславі, доньці Володимира [6, с. 272]. Те, що венгерські та чеські послы прибули з послами Болеслава, дають нам підстави припустити, що Польща виступила посередником в заключенні даних династичних шлюбів. Створювалась цікава політична комбінація із укріплення відносин між Польщею, Руссю, Венгрією та Чехією. Слід зазначити, що Болеслав через одну із своїх дружин породичався з угорськими Арпадами, а матір була з Пржемисловичів, які правили в Богемії.

Несподівана смерть Володимира призвела до боротьби за княжий стіл між його дітьми [7, с. 122–145]. Фактично, смерть Володимира зруйнувало зближення Русі з Німеччиною. Святополку вдалося знищити ряд своїх братів і взяти під контроль Київ, але він зазнав поразки від свого брата Ярослава, новгородського князя, який захопив Київ і прогнав Святополка [8, с. 317–325].

Святополк звернувся до Болеслава Хороброго і попросив у нього військової підтримки. Той підтримав Святополка і не тільки надав йому війська, але й сам їх очолив. Болеслав Хороброму вдалося розбити Ярослава Володимировича і захопити Київ [9, с. 43–44].

Таким чином Болеслав Хоробрий повернув владу у Києві Святополку. Ярослав відступив до Новгороду і мав намір утекти з Русі, але новгородці переконали його продовжити боротьбу [10, с. 62; 11, с. 321].

Перемога над Ярославом і взяття Києва призвела до непорозуміння між Болеславом та Святополком. Київський князь вважав, що Ярослава він зможе добити своїми силами і поляки більше йому не потрібні. Святополк наказав своїм людям нападати на польські роз'їзди та знищувати їх. Болеслав забрав здобич, полонених, двох доньок Володимира та відправився до Польщі. По дорозі він взяв під свій контроль Червенські міста [12, с. 48–49]. Можна припустити, що коли Святополк просив допомоги в Болеслава I то було домовлено уступити полякам дану територію. Не слід виключати, що, можливо, Болеслав I сам без домовленості захопив Червенські міста, щоб покарати Святополка за підступність та компенсувати ті витрати, які він поніс за підтримку Київського князя і повернути колишні втрачені території. Без підтримки поляків Святополк програв війну Ярославу та помер при втечі із Русі [13, с. 13–14]. На те, що Болеслав не допоміг Святополку в подальшій війні з Ярославом вказує на зміну пріоритетів в зовнішній політиці Польщі щодо Русі. Перебування Святополка на княжому столі в Київській Русі перестало бути актуальним для Болеслава I, тому він не заважав Ярославу захоплювати владу. Ймовірно, він вважав, що ціною його невтручання в справи Ярослава будуть Червенські міста, а Ярослав буде далі боротись за владу із своїм братом Мстиславом.

Що могло слугувати розірванню союзницьких відносин між Святополком та Болеславом? Ми вважаємо, що Болеслав був зацікавлений у розвалі Київської Русі на декілька частин. Ми маємо задати питання: чому після того як Святополк та Болеслав I розбили та вигнали із Києва Ярослава Володимировича, не здійснили спільний похід на Новгород, щоб остаточно знищити Ярослава? Також неминучим був конфлікт між Святополком та Тмутараканським князем Мстиславом. Адже Мстислав пізніше прийшов до Києва і вимагав землі у Ярослава [14, с. 135].

У Святополка залишався противник на Півночі і міг бути потенційний ворог на Півдні. Йому як ніколи слід було підтримувати союзні відносини з Болеславом. Що ж їх розсварило? Ми вважаємо, що Болеслав відмовився йти походом на Новгород, що і розізлило Святополка. Святополк зрозумів, що поляки не будуть допомагати йому в об'єднанні Київської Русі. Їх повністю влаштувала дана ситуація, коли Русь була розділена між братами. В Києві мав сидіти підконтрольний і повністю залежний від них князь, який мав бути оточений своїми братами ворогами. Однією із причин допомоги Болеслава Святополку ймовірно виступало те, що Ярослав захопивши Київ і контролюючи Новгород отримав перевагу над братами і наблизився до об'єднання Київської Русі в чому Болеслав був не зацікавлений. Тільки внутрішня смута в Русі давала б можливість утримати Червенські міста за Польщею.

Ярослав, у свою чергу, не відмовився від Червенських міст і як тільки вирішив найважчі внутрішні проблеми, пішов на союз із кайзером Генріхом II проти Польщі. Але наступ був нескординований. Кайзер виступив раніше чим Ярослав і зазнав невдач, а в 1017 році попросив миру [6, с. 252]. Але Ярославу вдалося разом із своїм братом повернути Червенські міста та витіснити звідти польські сили [15, с. 20]. Що цікаво так це те, що брати ворогували один з одним і саме союз проти Польщі та повернення втрачених територій змусив їх об'єднати сили.

Святополк, Ярослав і Мстислав ворогували між собою, не могли повернути собі назад Червенські міста. Коли Ярослав знищив Святополка та заключив спільний союз з Мстиславом і вони виступили разом проти Польщі, то змогли повернути Червенські міста.

На даному етапі ми можемо побачити поразку польської зовнішньої політики щодо Русі. Мир був порушений. Святополк, якого Болеслав привів до влади на Русі, почав проводити політику на шкоду своїм союзникам, що призвело до розладу між ними.

Святополк програв війну і до влади прийшов Ярослав, якого Болеслав в минулому прогнав із Києва та захопив його сестер і людей. Союз проти Болеслава об'єднав два ворогуючі між собою центри сили, а саме Київ та Чернігів, що призвело до спільного виступу їх проти поляків та повернення Червенських міст. Розвалу Київської Русі на даному етапі історії не відбулося.

Але чи справді Болеслав у дипломатичному плані провалив спробу посилення впливу Польщі на княжий двір в Київській Русі з поразкою Святополка і перемогою Ярослава. Ми вважаємо, що поразка Святополка була не критичною для польської дипломатії. Ярослав Володимирович одружився на Інгігерді, доньці шведського короля Улофа III Шведського короля з роду Мунсьо. Цікаво те, що вона мала вийти заміж не за Ярослава, а за Норвезького короля, але у 1018 році Інгігерда вийшла заміж за Ярослава Новгородського [6, с. 260–261]. Виникає питання: чому скандинави вирішили підтримати Ярослава, який мав слабші позиції ніж його брат Святополк. Крім того за Святополка виступили поляки. Тут слід звернути увагу на матір Улофа III. Матір'ю була Сігріда Горда, донька Мишка I і сестра Болеслава I Хороброго. Батько Інгігерди був племінником Болеслава I, а майбутня княжна київська приходилася Болеславу Хороброму двоюрідною внучкою. Крім того за однією із джерельних версій, Сігріда Горда

убила при сватанні до неї сина Володимира Вишеслава, який князував у Новгороді [6, с. 246]. Новгородський князь був старшим сином Володимира. Його смерть у 995 році, яка сталася раніше смерті Рогнеди, а пізніше і Ізяслава Полоцького у 1001 році, призвела до того, що Святополк став старшим сином Володимира [16, с. 128; 17, с. 74]. Вбивство сестрою Болеслава Хороброго Вишеслава, а потім дивна смерть Полоцького князя Ізяслава створили ситуацію, що єдиним, хто залишався старшим за нього в роду, був його батько. І вже у 1013 році Святополк взяв участь у змові проти Володимира, щоб усунути його від управління, але спроба провалилась. Убивство Вишеслава призвело до того, що в Новгород був переведений Ярослав, який теж пішов у 1014 року на конфлікт із батьком і відмовився платити данину Києву [18, с. 261]. Отже на Русі з 1013 по 1014 рік з'явилося два осередки сили, які очолювали Святополк та Ярослав Володимировичі, які створили осередки боротьби проти свого батька. Ми вважаємо, що Святополк мав вдарити саме під час походу Болеслава, усунувши від управління Володимира і, як старший син, зайняти Київський стіл при підтримці поляк, що виступили в похід проти Володимира у 1013 році. Можливо ув'язнення Святополка та людей польської князні вклучаючи і духівника принцеси Рейберни і спровокувало Болеслава на військові дії. Ярослав, у свою чергу, міг бути теж у змові і тому пішов відкрито проти Володимира, боячись, що змова розкрита і батько буде йому мстити. Саме цим ми можемо пояснити безглуздий його вчинок в 1014 році. Якщо Ярослав брав участь у змові і у нього була підозра, що батько про це дізнався, то йому не було що втрачати і він виступив із відчаєм.

Так чи інакше саме Болеслав та його сестра стали тригерами появи цих двох ворожих до Володимира сил. Можливо Болеслав вирішив зробити ставку не тільки на Святополка, але й на Ярослава через племінника своєї сестри. Ярослав став запасним варіантом в тому випадку, якщо Святополк вийде з під контролю. Щоб здійснювати вплив на Ярослава в час найбільшої для нього скрути йому запропонували шлюб з донькою племінника Болеслава. Отже, що на Ярослава, що на Святополка хотіли здійснювати вплив через їх дружин. Ярослав, втративши Київ, відступив до Новгороду і хотів тікати до Швеції, але новгородці його не відпустили. І саме в час свого падіння Ярослав отримує підтримку із Швеції. Шведи таємно розривають заручини Шведської принцеси Інгігерди з Норвезьким королем і вона виходить заміж за Ярослава. Як посяг Ярослав отримує військову допомогу, а поляки перестають підтримувати Святополка. Результатом стала поразка і смерть Святополка та вокнязіння в Києві Ярослава.

Тепер прослідкуємо роль Папи Римського в даній політичній боротьбі. У 1013 році відбулася війна між Болеславом Хоробрим та Володимиром Святославовичем. Леонтій Войтович вважав, що причиною зазначеного військового походу Болеслава проти Володимира було зближення Київської Русі з Германською Імперією, що, у свою чергу, сприймалося поляками як небезпечний союз [6, с. 242]. Можливо в цих подіях була ще одна зацікавлена сторона. Ми вважаємо, що даною стороною виступив Рим. Слід зазначити, що Леонтій Войтович відкидав вплив Риму через Рейнберга на Святополка, так як розлад між Римом та Константинополем стався в більш пізній час. [6, с. 249]. Але як нами сказано раніше, літописець з самого початку наголошує на тиск з боку Константинопольського патріарха на Володимира, щоб той не довіряв Папі Римському і не підтримував з ним ніяких відносин. Ми вважаємо, що Римська церква намагалася привести в Київській Русі пропальські сили і вбачала в Святополку свого союзника. Ми припускаємо, що саме церква могла здійснювати координаційні дії між Болеславом та його сестрою. Союз Германії та Русі міг призвести до розподілу Польщі між двома державами, тому не дивно, що Болеслав Хоробрий намагався розірвати ці відносини і переорієнтувати Русь

на Польщу. З цією метою правителі Русі мали знаходитися під пильним поглядом своїх дружин, які були в родинних зв'язках із П'ястами.

На перший погляд складається враження, що Рим програв цю боротьбу, але подальша політика Ярослава призвела до погіршення відносин, що переросло у війну між Руссю та Візантією у 1043 році [13, с. 35]. Ці події сприяли і зміні політики Русі із візантійською церквою. Ярослав розпочав процес отримання автономії руської церкви від візантійської. Цей процес виражався в тому, що Митрополита на Русі обирали руські єпископи (хоча об'єктивно Ярослав), а не патріарх константинопольський. [2, с. 78]. Можливо саме вплив дружини Ярослава Інгігерди і сприяв формуванню даної позиції.

Перемога Ярослава звісно створила для Болеслава ряд незручностей в короткостроковій перспективі, але, як показало майбутнє, після повернення Руссю Червенських міст вдалося налагодити добросусідські відносини з Ярославом Володимировичем. Ми вважаємо, що для Папи Римського шлюб Святополка з польською принцесою був більш пріоритетним, ніж шлюб Володимира з родичами імператора. Святополк був молодим та недосвідченим порівняно з батьком, а тому ним мало бути легше маніпулювати. Святополк не мав авторитету свого батька, а тому більше залежав би від їх підтримки.

В 1021 році Ярослав перемагає свого племінника полоцького князя Брячислава, який напав на Новгород [12, с. 50]. У 1030 році Ярослав пішов походом на поляк і взяв у них полонених, яких розмістив по містам [7, с. 146]. У 1031 році Ярослав із військами свого брата Мстислава нападає на Польщу та повертає назад Червенські міста, які Болеслав забрав собі за допомогу Святополку. З походу на Польщу знову на Русь привели польських полонених та поселили їх біля Чернігова [2, с. 105]. В 1033 році помирає син Мстислава Євстафій, а в 1034 році і він сам [12, с. 52]. Смерть Мстислава дала можливість Ярославу знову об'єднати Русь в своїх руках. Із всіх його братів залишилися тільки Судислав, якого він ув'язнив у 1036 році [19, с. 65]. Перераховані вище події, які сталися після смерті Святополка укріплюють монополію Ярослава на владу в роду Рюриків. Із міжвнутрішньої кризи до якої, на нашу думку, був причетний Болеслав I, Русь вийшла в 1036 році завдяки Ярославу Мудрому. Період внутрішньої нестабільності в Русі розпочався в 1013 році і закінчився 1036 року.

В самій Польщі після смерті Болеслава I розпочалися проблеми і тільки політика Казимира та Болеслава II була направлена на побудову добросусідських відносин із Руссю та родичання П'ястів з Рюриками стабілізувало на якийсь час ситуацію в країні.

Висновок. Русь та Польща намагалась налагодити дипломатичні відносини одразу після хрещення Русі. При Болеславі Хороброму вдалося родинно зв'язати рід П'ястів та Рюриків через династичний шлюб польської принцеси та Святополка.

Але захоплені Червенські міста були перепоною для стабільного мирного співіснування, так як Польща прагнула їх вернути, а Русь не мала бажання їх віддавати. Польща, ймовірно, саме при підтримці Риму намагалась привести до влади Святополка, усунувши від керівництва країни Володимира Святославовича. Болеслав Хоробрий та син його сестри Сігрід Гордої Олоф король Швеції активно впливали на політичну боротьбу на Русі між синами Володимира Святополком та Ярославом, які, спочатку виступили проти Володимира, а після його смерті вступили в боротьбу один з одним. Ймовірно Болеслав планував розділити Русь між братами Рюриками, щоб забрати і утримати Червенські міста.

Підтримка Польщею Святополка призвела до суттєвих політичних втрат. Це, у першу чергу, ненадійність самого союзника, який при першій можливості вийшов з під контролю і проводив ворожі дії проти Болеслава I.

Причиною конфлікту між Болеславом і Святополком ми вбачаємо в небажанні поляків підтримати спільний похід на Новгород та остаточне знищення Ярослава.

Подальший успіх Ярослава повністю знівеловав успіх зовнішньої політики Польщі. Ярослав зміг остаточно перемогти Святополка. Помирився із своїм братом Мстиславом та заключити військовий союз проти Польщі. Смерть Мстислава із сином та ув'язненням Судислава усунули останні загрози в передачі влади дітям Ярослава згідно княжого спадкового права.

Взяті під контроль Польщею Червенські міста були пізніше втрачені. Все, що отримав Болеслав I це – війну з Ярославом Володимировичем, яка перекинулася включно і на територію Польщі. Хоча, слід зазначити, що Ярослав зміг виграти протистояння за рахунок відмови Польщі підтримувати його опонента та шлюбу із швед-

ською принцесою Інгігердою, батько якої був племінником Болеслава I. Не можна й сказати, що Рим теж програв повністю цей конфлікт. Так Святополк, який був польською креатурою програв, але й і Ярослав, щоб виграти конфлікт, був змушений йти на династичний союз із Швецією. Надалі відносини Ярослава із Візантією погіршилися та перейшли в війну, що, в свою чергу, призвело до кроків з боку Ярослава щодо автономії руської церкви від візантійської. А якщо взяти до уваги родинні зв'язки між правителями Польщі та Швеції, то взагалі вибудується цікава картина. Подальша політика Русі йшла на загострення відносин із Константинополем, який вилився у відкриття війну, а це у свою чергу, повністю відповідало інтересам Рима. Даний етап відносин між Руссю та Польщею є частково провальний, оскільки не призвів до поверненню Червенських міст та розвалу Київської Русі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брайчевский М.Ю. Походження Русі. Київ: «Наукова думка» 1968. 228 с.
2. Татищев В.Н. История Российская с самых древних временъ. Москва: Напечатано при Императорскомъ Московскомъ Унивеситете, 1773. Т. 2. 732 с.
3. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Патриаршая или Никоновская летопись. Санкт-Петербург: Типографія Эдуарда Праца, 1862. Т. 9. 256 с.
4. Грушевський М.Ю. Віймки з жерел до історії України-Руси: до половини XI віка Львів: Накладом авт, 1895. 122 с.
5. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Вологодско-Пермская летопись. Москва. Ленинград: Издательство Академия Наук СССР. 1959. Т. 26. 415 с.
6. Войтович Л. В. Княжа доба: портрети еліти. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський, 2006. 782 с.
7. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Летописный сборникъ именуемый тверскою летописью. Санкт-Петербург: Типографія Леонида Демиса, 1863. Т. 15. 267 с.
8. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Летопись по воскресенскому списку. Санкт-Петербург: Типографія Эдуарда Праца, 1856. Т. 7. 347 с.
9. Микола Аркас. Історія України-Руси. Краків: «Накладом Ольги Аркасової». 1912. Друге видання. 424 с.
10. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Лаврентьевская и Троицкая летописи. Санкт-Петербург: Типографія Эдуарда Праца, 1846. Т. 1. 267 с.
11. Шевченко А.Є., Кудін С.В. Становлення та розвиток влади в Київській Русі в IX–XII ст. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 468 с.
12. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Типографская летопись. Петроградъ: 2-я Государственная типография. Галерная 1, 1921. Т. 24. 272 с.
13. Грушевський М.Ю. Історія України-Руси. Нью Йорк: «Книгоспілка». 1954. Т. 2. 633 с.
14. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Псковские Софиевские летописи. Санкт-Петербург: Типографія Эдуарда Праца, 1851. Т. 5. 275 с.
15. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Ермолинская летопись. С-Петербургъ: Типографія М.А. Александрова, 1910. Т. 23. 239 с.
16. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Книга степенная царского родословія. С-Петербургъ: Типографія М.А. Александрова, 1910. Т. 21. Ч. 1. 342 с.
17. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Новгородская летопись по синодальному харатейному списку. Санктпетербургъ: Типографія Императорской Академіи Наукъ 1888. Т. 3. 490 с.
18. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Ипатьевская летопись. Санкт-Петербург: Типографія Эдуарда Праца, 1843. Т. 2. 377 с.
19. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Радзивилловская летопись. Ленинград: Наука, 1989. Т. 38. 177 с.